

Az Őslénytani-Rétegtani Szakosztály 15 éves működésének mérlege

Dr. Báldi Tamás*

1963. január 9-én a Magyarhoni Földtani Társulat egy, a Szakosztályunk szempontjából igen jelentős és számomra különösen emlékezetes előadóülésre gyűlt össze. Az ülésen BOGSCH László professzor elnökölt, ifj. DUDICH Endre a bryozoákról, KECSKEMÉTI Tibor a bakonyi nummulitesekről, TÓTH Gábor fizikus a foraminiferák röntgen-vizsgálatáról, jómagam a törökbálinti pectunculusos homokról tartottunk előadást, amihez ORAVECZ János bejelentése kapcsolódott a karni márga négykarú tengeri csillagmaradványáról. Az ülés érdekes programja is minden figyelmet megérdemelt, ami azonban itt szempontunkból különösen jelentős esemény volt: az előadások végeztével KERTAI György, a Társulat felejthetetlen emlékű, széles látókörű néhai elnöke az 58 résztvevőnek bejelentette az „Őslénytani Szakcsoport” megalakulását. Mert a kezdeti években ez volt Szakosztályunk hivatalos neve. Első elnöke BOGSCH professzor lett.

Ettől a dátumtól kezdve a mai napig funkcionáriusa voltam Szakosztályunknak, előbb mint titkár, az utóbbi 2 ciklusban, mint elnök. Ezért ne vegyék tőlem szerénytelenségnek, ha az eltelt, immár több mint 15 év mérlegének megvonására merek vállalkozni. Úgy érzem kötelességem a krónikás, az irányító és a kritikus szemével számot adni tapasztalataimról épp a mai napon, amikor megvállok a szakosztályban eddig betöltött vezető tisztségemtől.

Az „Őslénytani Szakcsoport” első három évét a jól sikerült előadóülések sorozata, élénk szakmai viták sokasága jellemezte. Első előadóink között üdvözölhettük GÉCZY Barnabást, BARTHA Ferencet, MAJZON Lászlót, JÁNOSSY Dénest, KRIVÁN Pált, ORAVECZ Jánost, JÁMBOR Áront, SIDÓ Máriát és még folytathatnám a sort. Érdekes külföldi útibeszámolókat hallottunk többek között BOGSCH Lászlótól, MEZNERICS Ilonától, HÁMOR Gézától, BOHN Pétertől, BEKE Máriától. Rendezvényeinken legalább 30—40 tagtársunk jelent meg, és büszkodayunk, ha netán csak húszan gyűltünk össze. A Szakcsoport irányításában nagy segítségünkre volt a népes, 15 tagú „Intézőbizottság”, a mai „Vezetőség” elődttestülete. Némi árnyékot vetett munkánkra, hogy néhány nagytekintélyű, akadémiailag is magasan kvalifikált magyar paleontológus tudomást sem vett működésünkről, és később sem sikerült őket megnyerni ügyünknek. Tevékenységünket azonban ez nem gátolta, és annál értékesebb volt számunkra az a segítség, melyet többek között a körünkől azóta végleg eltávozott kiváló tagtársainktól: MEZNERICS Ilonától, HORUSITZKY Ferenctől, MAJZON Lászlótól kaptunk. Az anyaegyesülettel, a Társulat Elnökségével mindvégig kitűnő kapcsolataink voltak. Önzetlen segítségüket nap mint nap élveztük. Különösen

* ELTE Földtani Tanszék. Előadva a MFT Őslénytani-Rétegtani Szakosztály 1978. II. 13-i tisztújító ülésén

felejtethetlen marad az a támogatás, melyet KRIVÁN Pál, akkori főtitkár nyújtott az indulás éveiben, de ez a segítőkészség a későbbi időszak elnökei és főtitkárai részéről is osztatlanul fennmaradt.

Két jelentős eseményt szeretnék még a kezdeti három év történetéből kiragadni. 1963. augusztusában megjelent az „Őslénytani Viták” c. kiadványunk 1. füzeté. Az a vágyunk öltött testet ebben a szerény kiadványban, hogy az üléseinken elhangzott előadások és értékes hozzászólások mielőbb rögződjenek a Tagság szélesebb körei és az utókor számára. Különösen szeretttük volna a tanulságos és olykor heves vitákat ilymódon megörökíteni, innen a szokatlan cím. Akkoriban alig titkolt szándékunk volt, hogy idővel folyóirattá fogjuk fejleszteni az „Őslénytani Viták”-at. Sajnos ez jórészt külső körülmények miatt nem valósulhatott meg, bár meg kell jegyezni, hogy a kiadvány megjelentetését sosem tudtuk szabályossá tenni.

A másik kiemelendő esemény a Szakosztály első nagyrendezvénye, melyet 1965. áprilisban hívtunk össze „Mikropaleontológiai Tanácskozás” címen. A 65 résztvevő a Foraminiferák témakörében MAJZON, KECSKEMÉTI, NYIRÓ RÉKA, SIDÓ MÁRIA, KÖVÁRY, a palynológia témakörében, ZÓLYOMI, NAGY LÁSZLÓNÉ, GÓCZÁN, RÁKOSI, MIHÁLTZ ISTVÁNNÉ, és egyéb témákban HAJÓS MÁRTA, BEKE MÁRIA, ORAVECZ, GÖMÖRY előadásait hallgathatta meg.

1966. márciusában a Szakcsoport MEZNERICS ILONÁT választotta meg az elnöki posztra. Elnöki tisztében 1969-ben aztán GÉCZY Barnabás követte.

1967-ben két sikeres nagyrendezvényt is lebonyolítottunk. Áprilisban 82 résztvevővel ült össze két napra a „Paleoökológiai Kollokvium” GÉCZY elnökletével. A sok téma közül különösen tanulságos volt a tengeralatti filmjeit, fényképeit bemutató dr. Jan SENES, meghívott vendégünk előadása. Ugyanez év decemberében ismét GÉCZY-vel az elnöki székben „Evolúciós Kollokviumot” hívtunk össze, melyen a 71 résztvevő a paleontológus és geológus kollégák előadásain kívül értékes filozófiai és biológiai tanulmányokat is megismerhetett. Mindig törekedtünk arra, hogy a nagyrendezvények anyaga az „Őslénytani Viták”-ban mielőbb nyomtatásban is rögzödjön.

Utolsó és talán leghatásosabb kollokviumunk „A rétegtani korreláció és osztályozás módszerei” témakörben ült össze 1971. áprilisban. A rendezvény elnöke FÜLÖP József akadémikus volt. A vitaindító referátumokat (GÉCZY, HÁMOR, BÁLDI) már előre kiadtuk az „Őslénytani Viták”-ban. A két napon át tartó heves, de igen konstruktív vitában csaknem százan vehettek részt. Megtisztelő, hogy a Magyar Rétegtani Bizottság 1975-ben megjelent kiadványában külön megemlékezik ennek a kollokviumnak stimuláló hatásáról.

Időközben — még MEZNERICS ILONA elnöksége idején — az „Őslénytani Szakcsoport” nevet az Őslénytan-Rétegtani Szakosztály elnevezéssel váltottuk fel. Úgy láttuk, hogy a Szakosztály tevékenysége az őslénytan geológiai alkalmazása irányába, vagyis a faciéstani és rétegtan területére is mélyen kiterjed, ez indokolta a névkiegészítést. Tudatában voltunk annak, hogy az őslénytan a biológia és geológia határmezsgyéjén álló tudomány, de mivel az első évek gyakorlatára megmutatta, hogy minden szándékunk ellenére a biológusok irányába történő hídverés nem valósul meg, továbbá a Földtani Társulat kebelében működünk és partnereink — részben mi magunk is — geológusok vagyunk, ésszerű a Társulaton belül szakosztályilag még lefedetlen rétegtant hivatalosan is érdekkörünkbe vonni.

1972-ben ért az a megtiszteltetés, hogy a Tagság bizalma a megüresedett elnöki székbe emelt addigi titkári funkcióból. A titkári teendőket GALÁCZ

András vette át. GALÁCZ kiemelkedő érdemei közé tartozik az „Őslénytani Viták” színvonalának és küllemének érdemi megjavítása. Az 1969. évi 12. füzet-től házi kiadványunk a korábbinál sokkal tetszetősebb köntösben jelentkezett. DUDICH Endre önzetlen munkával rövid idegen nyelvű rezümékről is gondoskodott, aminek következményeként a „Discussiones Paleontologicae”-t külföldön is jegyezni kezdték.

Új színfolt jelent meg Szakosztályunk életében a kirándulások megszervezésével. 1972. júniusában meglátogattuk FÜLÖP József vezetésével Tatát, SKORLEK vezetésével Vértesszöllőst és BODA Jenő vezetésével Perbált.

1973. októberében az észak-magyarországi neogént és az egri típuszelveányt volt módomból tagtársainknak bemutatni.

A krónikás végül nem hagyhatja el rangos külföldi vendégeink sikeres előadásainak említését sem.

Áttekintve az elmúlt 15 év történetét felmerül a kérdés: milyen, a jövőre nézve is hasznos tapasztalatokat szűrhetünk le most, amikor a szakosztályi tevékenység bizonyos lanyhulását érezzük?

A Szakosztály igen aktív és konstruktív tevékenységgel járult hozzá Társulatunk életéhez. Olyan fontos területekkel foglalkozik, mint az őslénytan és a rétegtan, ezeket a területeket egyetlen más szakosztály sem műveli. Szakosztályunk egyike a legrégebbi „tematikus” szakosztályoknak a Társulat kebelén belül. Az Őslénytan-Rétegtani Szakosztályra tehát szükség van, a társulati tagság igényli ezt a fórumot (400 regisztrált tagja van jelenleg szakosztályunknak). Az új vezetőségen lesz a felelősség sora, hogy a várakozásoknak megfelelően, részben új formák keresésével friss vérkeringést adjon a nagymúltú Szakosztálynak. Mint lépő elnök milyen „tippeket” adhatok az új vezetőségnek?

Ami a tevékenység tartalmát illeti: adva van először is a rétegtan. Ennek egyetlen társadalmi fóruma szakosztályunk. Természetesen adott a Magyar Rétegtani Bizottság kitűnő szervezete, amellyel a fokozott együttműködést ajánlom. Ilyen együttműködés jegyében szerveztük az 1976. májusi sikeres oligocén üléssünket, ahol az előadók és résztvevők nagy száma igazolta a kezdeményezés sikerét. A Szakosztálynak ebben az együttműködésben ki kell tekintenie a litosztatigráfia felé is. A geológusok széles rétegei fokozottan érdeklődni munkánk iránt, ha ezt tesszük, hiszen litosztatigráfiai egységekkel dolgoznak. A Szakosztály fontos programja lehetne a litosztatigráfiai rendszer bio- és kronosztatigráfiai tartalommal és értelmezéssel való megfejezése is. Kutatni kellene, hogy melyek azok a környezeti és evolúciós tényezők, melyek a különböző ősmaradványcsoportok vertikális elterjedését, az egyes formációkban, és emeletekben való megjelenését szabályozzák.

Az utóbbi témakörhöz kapcsolódik a paleogeográfiai irány fejlesztése. A biogeográfiai tények egyeztetése más geo-tudományok eredményeivel. Ezen a ponton kapcsolódna munkánk a ma különösen nagy érdeklődéssel kísért átfogó tektonikai vizsgálatokhoz. GÉCZY professzor 1974. márciusi előadása a példa az ilyen kezdeményezésekre.

Adva van továbbá az őslénytan széles területe a maga rendszertani, paleobiológiai és evolúciós problematikájával. Fontolóra lehetne venni egyes biológiai egyesülésekkel való közös rendezvény megszervezését. A múltban a neobiológiával való együttműködést csak szórványosan és néhány érdeklődő bevonásával tudtuk megvalósítani. Azóta változtatott a helyzet, és azt tapasztalom, hogy a botanikusok és zoológusok mind nagyobb számban érdeklődnek paleontológiai, földtudományi kérdések iránt. Lehetséges tehát, hogy most már megérett

a helyzet a szorosabb kooperációra, aminek hatása felbecsülhetetlen jelentőségű távlatokat nyitna a szakosztályi tevékenység előtt.

Ennyit a tartalomról. És ami a *formákat* illeti: a közös rendezvények és ankétok (Magyar Rétegtani Bizottság, Általános Földtani Szakosztály, biológiai szakosztályok), „aktuális” témákra koncentrált kollokviumok szervezése egy-két rangos külföldi vendég-előadó meghívásával, biztosra veszem, hogy nagy lendületet adna a munkának, értékes anyagokkal szolgálna az „Őslénytani Viták”-nak, melynek hasábjain a rendezvények előadásait előre közre lehetne adni a minél színvonalasabb vita érdekében. Népszerűek maradnának, és a kollegiális tapasztalatcserét, kapcsolatokat is fejlesztenék a kirándulások, esetleg vándorgyűlések.

A lényeg: a téma közérdekűsége, hasznossága, a gondos előkészítő és szervező munka, a tagtársak és a vezetőség állandó szoros kapcsolata.

Ehhez kívánok sikeres, jó munkát az új vezetőségnek!